

та транспортування, а також полегшить відстеження руху та стану матеріально-технічних засобів;

використання сучасних транспортних засобів: військова техніка повинна бути маневреним та здатним швидко реагувати на змінні умови. Розробка та використання транспортних засобів, які відповідають таким вимогам, є важливою;

ефективний захист: забезпечення безпеки для матеріальних ресурсів має важливе значення. Розробка захисних систем та технічних засобів для зберігання та транспортування є вкрай необхідною;

розробка більш маневрених та адаптивних транспортних засобів: Важливо розробити транспортні засоби, які можуть швидко пристосовуватися до змінних умов, включаючи рух по важкодоступних дорогах та умови бойових дій;

енергоефективні рішення (економічна ефективність): в умовах повномасштабної війни важливо мінімізувати витрати та ефективно використовувати ресурси. Розробка та впровадження технічних засобів, які знижують витрати, є важливим завданням. Розробка енергоефективних технічних засобів дозволить зменшити витрати на паливе і знизити вплив на навколишнє середовище.

Україна зустрілася з серйозними викликами у забезпеченні логістики Збройних сил в умовах воєнної економіки. Умови воєнної економіки ставлять високі вимоги до технічних засобів для зберігання, транспортування та управління матеріально-технічними засобами логістики. Дослідження стану та перспектив розроблення цих засобів є важливим завданням для забезпечення військових потреб і забезпечення безперебійного постачання в умовах воєнної діяльності. Інновації та розвиток нових технологій грають важливу роль у вдосконаленні систем логістики для армії та забезпеченні національної безпеки. Розробка і впровадження сучасних інформаційних систем, транспортних засобів та захисних систем, які відповідають вимогам сучасних умов, є критично важливими завданнями для забезпечення національної безпеки та військової готовності України.

ПІДХОДИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Козловський А. В., аспірант, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Питання управління оборотними коштами досліджується в рамках теоретико-методичних засад корпоративних фінансів. Забезпечення даного процесу пов'язане із розвитком менеджменту в площині інвестиційних рішень та короткострокового фінансування підприємств. Розвиток наукової думки в сфері корпоративних фінансів періоду кінця ХХ-початку ХХІ ст. був орієнтований на оцінку довгострокових фінансових рішень, а саме, на аналіз

загального обсягу, структури капіталу, оцінку інвестицій. При цьому, на нинішньому етапі увага науковців звертається до особливостей управління оборотними коштами, ефективність формування і використання яких є передумовою забезпечення ліквідності підприємств, яка необхідна для безперервного функціонування останніх. Забезпечення ефективності управління оборотними коштами виступає важливим для будівельних підприємств, так як з огляду на галузеві особливості їм належить 50% обсягу в структурі загального капіталу.

Безгосподарне управління в даному напрямку може вплинути на розвиток кризових фінансово-економічних явищ, зокрема, скорочення прибутковості, ліквідності, банкрутство та закриття підприємств ринку будівельної галузі. Вибір способу (або підходу) щодо формування механізму управління зазначеними складовими активів є ключовим чинником прибутковості, відповідно, його здійснення та концептуальне забезпечення через констатацію певного механізму виступає передумовою подальшого розвитку підприємств, які мають високу залежність від оборотних активів (зазначене також стосується будівельних підприємств). З огляду на вказане, визначення підходів стосовно формування вказаного механізму є актуальним напрямком дослідження в площині становлення сучасної науки.

Можна відмітити положення ризик-орієнтованого підходу, заснованого на врахуванні ступеню ризикованості досліджуваного процесу, який передбачає акцент на типах управління з огляду на позиції орієнтиру на рівень ризиків.

В контексті даного підходу можемо відмітити погляди З. Філатової, А. Ротанової [3] щодо виокремлення складових підходу залежно від врахування рівня ризику:

- консервативний підхід, пов'язаний із скороченням фінансово-операційних ризиків, який передбачає ймовірність виникнення негативної дії на ефективність використання оборотних активів, зокрема, показники рентабельності, оборотності даних складових;

- помірний підхід, націлений на підтримання оптимального співвідношення на рівні показника ступеню ризику використання фінансових коштів та показника ефективності використання оборотних коштів для досягнення рівня оптимальності їх забезпечення. Слід зазначити, що застосування акценту на вказаному підході прийнятне для ситуацій, пов'язаних із орієнтиром на середню ефективність використання оборотних активів, може бути доцільним на стадії стабілізації розвитку підприємств будівельної галузі, але не дасть ефекту на стадії росту, коли потрібно максимізувати показники;

- агресивний підхід, орієнтований на скорочення забезпечення ризиків (зниження використання страхових резервів) стосовно певних структурних складових оборотних коштів. Застосування зазначеного підходу пов'язане із високою ефективністю використання вказаної категорії активів, хоча супроводжується високими ризиками.

На наш погляд, в рамках дослідження З. Філатової, А. Ротанової здійснено акцент як на положеннях ризик-орієнтованого підходу, але і на підході, пов'язаному із врахуванням такого показника як ефективності

використання оборотних активів (згадування результативного підходу). Також слід відмітити, що визначення кожного із підходів передбачає встановлення критеріїв результатів, стан яких дозволяє віднести даний процес (формування механізму управління оборотними коштами підприємств) до того або іншого із них. Констатуємо, що позиції авторів можна визначити, як такі, які передбачають визначення зазначеного процесу в контексті ризик-орієнтованого підходу, аде також з огляду на виділені особливості результативності та критеріальності їх позиції можна розглядати в рамках критеріального результативного ризик-орієнтованого підходу.

Слід виокремити позиції Дж. Зімона, Д. Зімона [9] стосовно актуальності використання компонентів критеріального результативного ризик-орієнтованого підходу в рамках реалізації досліджуваного процесу. За твердженням авторів, у випадку існування ідеальних ситуацій компанії повинні мати високий ступінь захищеності оборотних коштів, які що виступають у якості буфера, який забезпечує захист від зниження показника фінансової ліквідності (вразування консервативного підходу). При цьому, у разі, формування високого ступеню захисту є ймовірність виникнення необґрунтованої акумуляції елементу грошові кошти в складі оборотних коштів. Дослідники вказують, що у випадку низького захисту, обумовленого акумуляцією коштів для забезпечення збільшення обсягів (етап росту) є загроза ризику появи проблем щодо покриття короткострокових зобов'язань (використання агресивного, високоризикованого підходу). Через вказане виникає потреба оцінки оптимального ступеню захищеності оборотних коштів (акцент на лояльному, оптимального підході). Згідно із позицією Дж. Зімона, Д. Зімона, для забезпечення оптимальності можна застосовувати окремі заходи, що націлені на співставлення показника захисту оборотних коштів із показником попиту на оборотні кошти в розрізі певного періоду, хоча слід враховувати, що зміна частки оборотних коштів в складі капіталу стосується рішень, що переважно приймають в сфері, яка пов'язана із управлінням такими елементами як дебіторська заборгованість покупців, запаси, зобов'язання перед постачальниками. Відповідно, заходи, які можуть бути здійснені підприємствами можуть забезпечити оптимальний рівень оборотних коштів, хоча є загроза виникнення невикористаних витрат. А саме, у випадку скорочення періоду обігу дебіторської заборгованості може бути знижено попит через відмову покупців співпрацювати на умовах низького строку погашення зобов'язань, що обумовить скорочення обсягів збуту та зниження прибутку. У випадку збільшення термінів погашення комерційних кредитів підприємства можуть опинитись перед ситуацією відсутності коштів для фінансування власної діяльності через лояльність до партнерів, або отримати втрати у разі звернення до кредитування за високими ставками за кредитами. Загрозливою є ситуація, коли для підтримання лояльного ставлення покупців відбувається пролонгація строків сплати за комерційними кредитами, яка може обумовити подальше виникнення несплати.

Відповідно до змісту досліджуваного підходу можна відзначити положення роботи Н. Ахамеда [4]. А саме, за твердженням автора,

підприємства при формуванні механізму управління оборотними коштами можуть використовувати:

- консервативний підхід, націлений на те, щоб не допустити виникнення ризиків в рамках реалізації зазначеного процесу. Дослідник зазначає, що орієнтир на вказаний підхід передбачає виключення можливості прогнозування збуту без врахування забезпеченості гарантій, що особливо актуально для економік, в яких немає ефективного захисту інвестицій, відсутній прозорий механізм повернення комерційних кредитів. Варто зазначити, що акцент на такому підході є актуальним для будівельних підприємств країн, які мають визначений вище стан економіки та правового регулювання;

- лояльний підхід, орієнтований на розумні ризики, врахування яких може сприяти досягненню прийнятого рівня ефективності оборотних коштів, зокрема, оборотності та прибутковості. Автор справедливо зазначає, що орієнтир на занадто ліберальну політику в даній сфері може вплинути на погіршення фінансового благополуччя підприємств, оскільки ресурси можуть стати акумульованими на тривалий час, що вплине на зниження прибутковості, уповільнення їх обігу;

- лояльний підхід, скоригований на специфіку галузевого розвитку і показники корпоративних прогнозів. Як зазначає Н. Ахамед, на рівні кожної із галузей спостерігається відповідна специфіка ефективності використання оборотних активів, і для забезпечення лояльного відношення покупців потрібно враховувати зазначені особливості, але і дотримуватись власних цільових орієнтирів (оборотності, прибутковості).

Н. Хамір та співавтори [6], як і попередні дослідники, пропонують розглядати формування механізму зазначеного процесу через призму критеріального результативного ризик-орієнтованого підходу. Зокрема, здійснено виокремлення його складових підходів:

- результативного підходу, який використовується малими та середніми підприємствами, задіяними у виробничому секторі, які реалізують даний процес формування зважаючи на відповідний рівень управління витратами, прибутковості та оборотності, забезпечуючи відповідний рівень страхування фінансових інвестицій, що використовуються для фінансування оборотних активів. За даним напрямком застосовується орієнтир на: низьку ефективність, обумовлену високим рівнем захисту фінансових інвестицій, використовуваних для забезпечення оборотних активів; середню ефективність, в рамках якої передбачено помірний захист зазначеної категорії; високу ефективність, пов'язану із низьким ступенем захисту;

- ризик-орієнтованого підходу, який, переважно використовується підприємствами, які функціонують в фінансовому секторі. Зазначено, що дані підприємства реалізують вказаний процес з огляду на забезпечення захисту від впливу фінансових ризиків при управлінні фінансовими інвестиціями, необхідними для залучення оборотних коштів.

Слід виокремити факторний підхід, пов'язаний із врахуванням прямого зв'язку на рівні окремих чинників впливу та стану оборотних коштів підприємства. Формування механізму даного процесу відбувається зважаючи

на дію чинників, вплив яких враховується при плануванні стану і структури оборотних коштів.

Заслуговує уваги позиція Е. Демір, О. Ерсан [5] стосовно особливостей формування механізму досліджуваного процесу, визначена в контексті положень вказаного підходу. Як наголошують дослідники, формування механізму управління оборотними коштами підприємств засноване на пріоритетному орієнтирі на прямій залежності показника періоду обороту дебіторської заборгованості (виступає у якості складової оборотних активів), періоду обороту запасів (також відноситься до вказаної складової коштів), періоду обороту кредиторської заборгованості (є джерелом фінансового забезпечення оборотних коштів) та показника грошового циклу.

Виділення певних особливостей формування механізму зазначеного процесу з огляду на факторний підхід, а саме, фактор визначеності змін економічної політики держави, подано в дослідженні Д. Сендіп та співавторів [8]. А саме, за твердженням авторів, чинник політики фінансових обмежень економічної діяльності суб'єктів підприємництва (компонент економічної політики держави) стосовно зниження доступу до кредитних коштів, які використовуються для забезпечення оборотних активів, здійснює важливий вплив на їх управління. Дослідники зазначають, що для країн, які стрімко розвиваються, розвинених країн, є можливість достатньо точного прогнозування ступеню вагомості коливань даного чинника в короткостроковій перспективі (до 12 місяців). На підставі оцінки змісту дослідження Д. Сендіп та співавторів, емпіричними даними визначено структуру компонентів, які можуть бути віднесені до чинника політики фінансових обмежень економічної діяльності суб'єктів підприємництва будівельної галузі [авторська пропозиція], зокрема:

- рівень зміни показника облікова ставка за кредитними ресурсами (значення даного чинника є передумовою забезпеченості оборотних коштів), стан якого може прогнозуватись на короткостроковий період і може бути врахований в процесі прогнозування прибутковості використання досліджуваної категорії коштів;

- рівень доступу суб'єктів підприємництва будівельної галузі до кредитних коштів, використання яких дає змогу забезпечити формування окремих видів оборотних активів. Нові жорсткі умови кредитування обумовлюють погіршення дії зазначеного чинника, виникнення складнощів фінансового забезпечення за даним напрямком. Прогнозування негативного впливу вказаного чинника може обумовити врахування інших джерел фінансування, коригування системи формування механізму даного процесу з огляду на фінансові обмеження;

- зміни регулювання нормативних вимог щодо рівня захисту прав і інтересів інвесторів, захисту інвестицій. Вказаний чинник може передбачати погіршення інвестиційного клімату;

- зміни показника ринкові зміни цін на товари (послуги), що виникають в ринкових умовах, під дією галузевої специфіки ринку, впливом соціально-економічних, енергетичних, фінансових чинників. Врахування зазначеного

чинника в будівельній галузі є актуальним для створення адекватної системи захисту від ризиків в рамках формування механізму вказаного процесу.

Можемо виділити підхід стосовно формування механізму досліджуваного процесу, пов'язаний із врахуванням особливості масштабу придбання запасів, масштабу інтелектуалізації, масштабу інвестицій як передумови збільшення ефективності за даним напрямком (підхід масштабізації). В рамках вказаного підходу слід відмітити роботи Дж. Дж. Мардонес [7], В. Безуглого, М. Дорошенка [1], Б. Вікторова [2], в яких доведено зв'язок між даними змінними.

В дослідженні здійснено систематизацію підходів щодо формування механізму управління оборотними коштами підприємств будівельної галузі, зокрема: ризик-орієнтованого підходу (консервативний; помірний; агресивний підходи); критеріального результативного ризик-орієнтованого підходу (консервативний; лояльний підхід, орієнтований на розумні ризики, врахування яких може сприяти досягненню прийняттого рівня ефективності оборотних коштів; лояльний підхід, скоригований на специфіку галузевого розвитку і показники корпоративних прогнозів); факторного підходу; підходу масштабізації.

Список використаних джерел:

1. Безуглий В. В., Дорошенко М. В. Економічна та соціальна географія і туризм. Вісник ОНУ. Сер.: Географічні та геологічні науки. 2018. Т. 23. Вип. 1. С. 107-118.
2. Вікторов Б. В. Інноваційний розвиток мережевих підприємств: дис. докт. філософії: 073. К.: КРОК, 2021. 326 с.
3. Філатова З. В., Ротанова А. Г. Напрямки формування системи управління оборотними активами підприємства. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: зб. наук. праць. Вип. 29. Київ : НАУ, 2011. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/244>
4. Ahamed N. Does working capital determine firm performance? An empirical research of the emerging economy. *Corporate Governance and Sustainability Review*. 2018. Vol. 2(1). P. 14-33.
5. Demir E., Ersan O. Economic Policy Uncertainty and Cash Holdings: Evidence from BRIC Countries. *Emerging Markets Review*. 2017. Vol. 33. P. 189-200.
6. Hameer N.A.B.A., Ramakrishnan S., Gillani S.M.A.H. The Impact of Working Capital Management on Firm Performance across Bumiputera and Non Bumiputera Manufacturing Firms in Malaysia. *Estudios de Economía Aplicada*. 2021. Vol. 39-4. DOI: <http://dx.doi.org/10.25115/eea.v39i4.4585>
7. Mardones J.G. Working capital management and business performance: evidence from Latin American companies. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*. 2022. Vol. 35:1. P. 3189-3205.
8. Sandip D., Mishra S., Pal A.M. Efficient working capital management, financial constraints and firm value: A text-based analysis. *Pacific-Basin Finance Journal*. 2019. Vol. 58: 101212. <https://doi.org/10.1016/j.pacfin.2019.101212>
9. Zimon G., Zimon D. Quality Management Systems and Working Capital SMEs in GPO-A Case of Poland. *Administrative Sciences*. 2020. Vol. 10(4):76. <https://doi.org/10.3390/admsci10040076>